

Združenje za socialno pedagogiko
Slovenska sekcija FICE

Bilten združenja

posebna številka

Glas gojencev

vsi drugačni
vsi enakopravni

ZDRUŽENJE
ZA SOCIALNO
PEDAGOGIKO
ZSP
KARDELJEVA PLOŠČAD 18,
1000 LJUBLJANA

Ljubljana, November 1998

Izvedbo projekta so podprli:

Urad za mladino Republike Slovenije
Urad za mladino Mestne občine Ljubljana

ALterna
INTERTRADE

Produkcija

Združenje za socialno pedagogiko
Kardeljeva ploščad 16, 1000, Ljubljana

Oblikovanje in prelom
Boris Dolničar

Naklada
500 izvodov

Filmi za tisk so natisnjeni s tiskalnikom

LEXMARK

Bojana Silahič

Kako, zakaj in na kakšen način so gojenci* slovenskih zavodov sodelovali na I. Kongresu socialne pedagogike,

ki je potekal na Bledu v novembru 1997

Uvod

Nekega dopoldneva sva z Bojanom Deklevo sedela v njegovem kabinetu in urejala milijon vseh mogočih stvari, ko mi je Bojan rekel, da bi lahko na kongres socialne pedagogike povabili tudi naše gojence. Sprva mi ni bilo popolnoma jasno, kako naj bi to izgledalo in kaj naj bi to sploh pomenilo, ko pa je Bojan omenil gojence kot uporabnike socialno pedagoških uslug, je vsa stvar postajala mnogo jasnejša. Naložil mi je ovlogo vodje projekta, prepustil izbiri sodelavcev in mi predal stvar... In tako nekako se je projekt začel.

V projekt se je vključilo več študentov, večinoma absolventov socialne pedagogike in tudi pet gojencev različnih zavodov.

V projektu smo sodelovali: Barbara Bizjan, takrat absolventka socialne pedagogike, zaposlena v VZ Preddvor, Damjan Habe, absolvent socialne pedagogike, Zvonka Vujevič, absolventka socialne pedagogike, Nataša Martinjak, absolventka socialne pedagogike, zaposlena v ZUIM Kamnik, Boris Dolničar, absolvent prava in Bojana Silahič, absolventka socialne pedagogike. V projektu so sodelovali tudi gojenci iz VZ Preddvor, VZ Logatec, ZUIM Kamnik in PD Radeče in sicer so bili z nami fantje, ki so bili med seboj v mnogočem različni, v marsičem pa so si bili zelo podobni: Damjan, Mladen, Kristjan, Igor in Aleš, na samem kongresu pa tudi Vlado.

Projekt je bil finančno podprt s strani Urada za mladino Mestne občine Ljubljana in Združenja za socialno pedagogiko, v veliko pomoč pa so nam bili tudi vsi sodelujoči zavodi, ki so, poleg tega, da so omogočili sodelovanje gojencev pri projektu, tudi delno podprli projekt s kritjem potnih stroškov gojencev.

Osnovna izhodišča pred začetkom izvajanja projekta

Mladostniki, ki živijo v vzgojnih zavodih, mladinskih domovih, stanovanjskih skupinah, v prevzgojnem domu in podobnih institucijah, so na nek način uporabniki uslug, ki jih ponujajo njihovi vzgojitelji in ostali delavci, ki z mladostniki sodelujejo. Gojenci oziroma uporabniki socialno pedagoškega strokovnega dela so tisti, ki lahko veliko prispevajo k

*Izrazi gojenec, vzgojitelj, uporabnik, mladostnik in podobni, se v zborniku slovnično pojavljajo v moškem spolu, zaradi lažje berljivosti, vendar se nanašajo na oba spola.

novim idejam in oblikam dela, saj so ravno oni tisti, ki so predmet naše strokovne obravnave, naših oblik dela in strokovne prijeme občutijo na sebi in v svojem vsakdanu.

Mladostniki se v tej svoji uporabniški vlogi največkrat ne znajdejo prostovoljno in so v zavod v večini primerov oddani proti svoji volji oziroma zaradi "sile razmer" v zunanjem okolju. Praviloma nimajo možnosti svobodne izbire vzgojiteljev in ljudi, s katerimi bodo sodelovali, pa tudi ne sostanovalec, režima zavoda in podobno.

IGOR ... Vzgojitelji tako zaradi svoje delovne naloge nudijo gojencem "svoje usluge" in njihova osnovna ponudba je vzgoja in prevzgoja. Vzgoja je proces, ki je vpleten v odnos med gojencem in vzgojiteljem, na usluge, ponudbo ali storitve vzgojitelja vplivata obe strani. V tem procesu je domnevno vzgojitelj tisti, ki ima večjo moč - on vzgaja in je torej tisti, ki vnaprej ve, kako je treba vzgajati in kaj je za gojenca najboljše. Vzgojani, oziroma uporabnik **MLADEN** vzgojiteljeve ponudbe pa ima možnost in pravico, da je s ponudbo ... **PREVZGOJEN** ... zadovoljen in jo sprejme ali pa izrazi kakšno ponudbo bi si želel in jo potreboval.

Pri samem projektu smo izhajali iz dejstva, da imajo ti naši uporabniki malokrat možnost pokazati se in nastopiti v vlogi glasnega in zahtevnega uporabnika ponudbe. Poskušali smo jim omogočiti vlogo uporabnika ali potrošnika in jim želeli vsaj nekoliko ojačati uporabniško moč in pri tem seveda prispevati k izboljšanju dialoga med njimi in strokovnimi ponudniki oziroma izvajalci vzgoje. Ta izkušnja je bila zanimiva za vse nas.

Metodične, vsebinske in organizacijske priprave projekta

Naš namen je bil, skupaj z mladostniki, ki živijo v institucijah, sodelovati na kongresu socialne pedagogike. Mladostniki bi tako prvič aktivno in konstruktivno sodelovali v okviru strokovnega srečanja socialnopedagoškega dela. K sodelovanju smo povabili več vzgojnih zavodov in prevzgojni dom. Iz vsakega od zavodov smo k sodelovanju povabili enega od mladostnikov, iz prevzgojnega doma pa sta se projekta udeležila dva mladostnika.

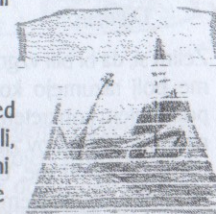
Prvi del priprav je zajemal predvsem naša srečanja, na katerih smo postavljali vsebinski okvir projekta in oblikovali "metode" dela. Mladostniki bi se kongresa udeležili kot uporabniki socialnopedagoških uslug, ki jih ponujajo vzgojitelji in tudi vsi drugi delavci v instituciji. Glede na to, da se mladostniki vsak dan največkrat srečujejo z vzgojitelji in so v mnogočem odvisni od njih, smo se odločili, da se usmerimo predvsem na "ponudbo", ki jo ponujajo vzgojitelji. Zanimalo nas je, kako mladostniki doživljajo "ponudbo in usluge" svojih vzgojiteljev in kaj jim pri tej "ponudbi" manjka, česa si še želijo in predvsem, kaj od svojih vzgojiteljev najbolj potrebujejo.

Določili smo namen našega dela in s tem tudi namen projekta. S projektom smo skušali predstaviti predvsem drugo stran socialnopedagoškega dela - tisto stran, ki je delavci pogostokrat ne vidimo, ter predstaviti in videti, koliko mladostniki dejansko uporabljajo ... **DAJAN** ... **DR. JAV.** ... **KRISTJAN** ... **VZGOJEN** ... **DALEŠ** ... **STANOVALEC** ...

usluge socialno pedagoške ponudbe in ali so te usluge za mladostnike sploh pomembne, ter na kakšen način bi lahko postale pomembnejše in koristnejše. Zaradi vsega naštetega, smo ta del projekta naslovili "Kako gojenci vidijo vzgojitelje". Poskušali smo določiti tudi cilje, namenjene mladostnikom - kot enakovredni "sodelavci" bi se udeležili kongresa socialne pedagogike in na njem sodelovali kot uporabniki socialnopedagoških uslug, z možnostjo vplivanja na ponudbo ter izražanja svojih želja in potreb v tej ponudbi.

Pri tem smo jim kot projektna skupina lahko ponudili organizacijsko pomoč, usmerjanje pri delu in predvsem občutek varnosti in podpore, hkrati smo skupaj z njimi tudi študenje spoznavali njihove potrebe in zahteve. V projektni skupini smo razdelovali tudi naša pričakovanja in strahove v zvezi s projektom. Strahovi so se pojavljali predvsem v povezavi s kvaliteto našega projekta - ali je projekt lahko sploh uspešen, ali lahko dovolj dobro izvedemo projekt. Pogovarjali smo se tudi o tem, za koga je ta udeležba bolj pomembna - za nas kot udeležence in socialne pedagoge, ki želimo biti v svojem delu uspešni ali za mladostnike, ki jim dajemo možnost, da izrazijo svoje mnenje, potrebe in želje v zvezi z našim delom. Strah nas je bilo tudi reakcije udeležencev kongresa ob srečanju z mladostniki ter tudi tega, kako bodo mladostniki reagirali in sodelovali na kongresu.

Zaradi lažjega načina dela in našega namena, da se mladostniki med seboj čim bolje spoznajo ter se med seboj povežejo, smo se odločili, da izvedemo dvodnevne priprave. Z mladostniki smo se člani projektne skupine nekajkrat srečali v zavodu, nato pa smo se odpravili na pripravljalni vikend (8. in 9. II. 1997) v Podkoren pri Kranjski Gori.

Kako smo projekt izvedli

Projekt smo izvedli v treh sklopih. Prvi sklop je zajemal pripravljalne sestanke projektne skupine, ki so vsebovali vsebinske, metodične in organizacijske priprave ter dogovore z vzgojnimi zavodi in prevzgojnim domom, v drugem sklopu smo se skupaj z gojenci odpravili na dvodnevne priprave, na katerih smo se spoznali in skupaj prediskutirali osnovno temo, s katero smo nameravali sodelovati na kongresu socialne pedagogike in

pripravili celotno delavnico ter se v tretjem sklopu projekta v mesecu novembru udeležili kongresa na Bledu.

Dogajanje na pripravah v kranjski gori

8.11.1997 - 9.11.1997

Mladostniki so na pripravah aktivno sodelovali. Ker se med seboj še niso poznali, smo prvi del priprav namenili spoznavanju, katerega namen je bilo sproščanje vzdušja, medsebojno spoznavanje in povezovanje skupine.

Na spoznavanju so nastali zanimivi prispevki, med njimi tudi naše majice, s katerimi je vsak od nas predstavil samega sebe ostalim članom skupine.

Popoldan, ko je bila skupina že povezana med seboj in se je vse dogajalo z veliko smeha, sproščenosti in zabave, smo prešli k resnejšim stvarem. Skupaj z mladostniki smo si zadali nalogo, da se na kongresu predstavimo z delavnico, s katero bodo mladostniki lahko izrazili svoje mnenje o tem, kakšnega vzgojitelja potrebujejo in kako bi bilo njihovo življenje skupaj z vzgojitelji lahko lažje. Dogovorili smo se, da naš namen ni kritika, obsojanje in zahtevanje, ampak izražanje želj in potreb, ki jih imajo gojenci v zavodu. Sprva smo poskušali izdelati sliko o idealnem vzgojitelju, nakar so fantje sami, vsak zase, na liste napisali svoja razmišljanja. Nastali so naslednji prispevki (Objavljeni so dobesedni prepisi razmišljanj gojencev.)

Kaj si želim in kaj pričakujem od svojega vzgojitelja...

(Objavljeni so dobesedni prepisi razmišljanj gojencev.)

Damjan

Želim si, da bi bili vzgojitelji mladi, ker se z njimi lahko lažje pomenim in imam feeling, da me bolj razumejo kot starejši, ki samo filozofirajo in moralizirajo. Na primer, ko jaz potrebujem konkreten odgovor na kakšno moje vprašanje, me full moti, če mi dajejo kup nasvetov in naukov zraven. Pa naj bodo enotni v svojih zahtevah, če eden reče ja, potem naj bo ja. Moti me, če se drugi vzgojitelji vtikajo v zadeve, ki jih jaz urejam s svojim matičnim vzgojiteljem. Zakaj ga pa potem imam, če se jih še full drugih meša zraven? Z enim se lahko že vse zmenim, potem se pa kar en tretji vmeša zraven in to podirajo in vsiljuje svoje zahteve. In moti me tudi, če postavljajo kar svoje lastne zahteve, ki sploh niso povezani s pravili v zavodu... Pa da bi bili nasmejani in ne bi prenašali svojih osebnih problemov na gojence in da se z njimi pomeniš kot s svojim prijateljem, ne pa da je gojenca strah pred vzgojiteljem. Pa da ne bi kar naprej igrali policajev in me samo zasliševali. Pa če ušpičiš kakšno lumparijo, te še dva meseca grdo gledajo, to me moti.

Aleš

Ko sem prišel prvič v zavod sem se težko navadil na zahteve, ki so bile. Doma sem lahko pohajal, kot se mi je zljubilo, v zavodu pa ne. Pravila, ki se jih moramo držati, so itak jasna. Na

primer - v zavod ne smeš priti pijan. Vzgojitelj bi to lahko povedal na preprost način. Ampak največkrat komplicirajo in ti naložijo še kup drugih stvari zraven. Hudo mi je, ko vzgojitelju zaupaš eno stvar, ki je nisi naredil prav in on to pove še ostalim vzgojiteljem in tako imajo vsi slabo mnenje o tebi. Ne moreš povedati svojega mnenja, ker bodo po vsej verjetnosti verjeli vzgojitelju in ne tebi. Moti me, če kdo od nas naredi napako, posledice mora pa nositi vsa skupina. Jaz nisem kriv, če drugi naredi neumnost in mu je tudi ne morem preprečiti.

Kristijan

Najhujše mi je v zavodu to, da bi rad kaj počel, pa nimaš kaj... Pridem z izhoda, dežurni vzgojitelj me pogleda v oči in mi reče, da sem zadet. Ampak jaz v resnici nisem zadet. Ampak to ni pomembno. Vzgojitelj ima vedno prav. Tudi če mu sam rečem, da greva na test, to ne pomaga. Vzgojitelj sliši od drugih gojencev, da sem razbil vrata, čeprav jih v resnici nisem, vendar mi spet ne verjame. Moti me, kadar pride vzgojitelj celi razdražen v službo in to slabo voljo prenaša na nas. Tudi mi smo potem takoj slabe volje in cel dan gre v nič. Svojega matičnega vzgojitelja vidim recimo trikrat na teden. Premalo ga vidim, da bi mu lahko zaupal. Pa še sproščen ni. Meni so nekateri ljudje uničili mojo mladost, za katero sem nekaj jaz kriv, nekaj pa starši. Jaz ko sem v zavodu, nimam nobene pravice, da bi kaj naredil ali spremenil. Spremenil bi na primer to, da nas ne bi imeli za nekakšne bandite, ker v resnici nismo tako neumni, da nam ne bi bilo nič jasno. V zavodu se počutim kot nekakšna budala. Tisti višji gojenci se vedejo do nas kot predsedniki, čeprav so enaki kot mi. Tu vzgojitelj nič ne naredi. Če bi bil vzgojitelj, bi se večkrat pogovarjal z gojenci, kakšen probleme imaš v zavodu in doma... Zavod ni uredil stvar za mladoletnike, ker izgubiš svojo mladost...

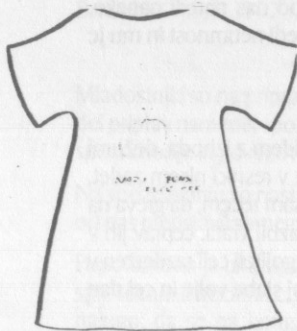

Mladen & Igor

Prvi problem odnosa med vzgojiteljem in gojencem je komunikacija. Težko je biti dober gojenec med gojenci. Enkrat gre nekaj narobe, čeprav dobro funkcioniraš. Tukaj se pokaže slab vpliv negativne družbe. Na mene takšna skupina zmeraj vpliva slabo, kajti zmeraj mi je važnejše mnenje te skupine, kot pa vzgojitelja. Ampak vzgojitelj to težko razume. Zato tudi pride do nesoglasja, takrat pa tudi propade možnost normalne komunikacije z vzgojiteljem, ker je vzgojitelj jezen in razočaran nad mano. Ponavadi vzgojitelj v tej situaciji pritisne na mene in tukaj potem nastanejo še novi konflikti - on bi rad opravljal razgovore z mano, se pogovarjal, jaz pa rabim mir, da razmislim in možnost, da jaz pridem do njega, ko si to želim. Seveda to ni mogoče, on mora razrešiti situacijo, ker sicer ne bo

dober vzgojitelj in bo imel težave s svojim nadrejenimi, saj ne bo rezultatov, jaz pa bi včasih rabil veliko časa, da pridem k sebi. Tako nastanejo pritiski nadrejenih nad vzgojiteljem, on pa jih prenaša še name. Vzgojitelj bi moral biti pri svojem delu bolj samostojen, ne pa da se o čisto vsem odloča skupaj z drugimi vzgojitelji v zbornici. To je brez zveze. Drugi mene ne poznajo. Včasih se mi zdi, da vzgojitelj nikoli ne dopušča možnosti, da bi imel gojenec prav. Tudi ne vpraša, kako se počutim in če sem zaradi tega počutja sploh sposoben razrešiti konflikt, ampak zahteva takojšnjo razrešitev stvari... Včasih se mi zdi, da vzgojitelj pozablja na počutje in sposobnost gojenca, da bi le bil pri svojem delu uspešen in učinkovit. In s tem zgublja odnos z nami.

Prispevki mladostnikov so bili osnova za snemanje kratkega filma z naslovom Kaj si želim od svojega vzgojitelja, ki je bil namenjen predvajanju na delavnici kongresa. Iste prispevke smo preoblikovali tudi v situacije, ki smo jih kot igre vlog uporabili na kongresu. Mladostniki so odigrali vloge vzgojiteljev, nekateri vzgojitelji, prisotni na kongresu, pa so se vživeli v vloge mladostnikov v konkretnih situacijah. Vse situacije, odigrane na kongresu, so bile torej konkretne situacije iz vsakdana mladostnikov v zavodu. Situacije so bile naslednje:

Mlajši gojenci igrajo nogomet. Vzgojitelj gre v zbornico, ker mora nekaj napisati in prosi enega od gojencev, naj pazi na ostale gojence, ta pa tega ne želi, ker se ne počuti "poklicanega", da bi to delal.

Gojenec ima dogovor s matičnim vzgojiteljem o neki stvari. V istem dnevu sreča dežurnega vzgojitelja, ki ni njegov vzgojitelj in le-ta prvotni dogovor spremeni, ker matični vzgojitelj te informacije ni prenesel dežurnemu vzgojitelju.

Gojenec se vrne s prostega izhoda preko vikenda. Ob vnitvi v zavod ga sprejme vzgojitelj in ga določi, da je omamljen. Gojenec trdi, da ni omamljen, vendar pa vzgojitelj vztraja, da je zadet, ne da bi pri tem dal možnost gojencu, da dokaže nasprotno. Med gojencem in vzgojiteljem je bil sklenjen dogovor o predlogu za prosti izhod. Vzgojitelj se vrne s sestanka vzgojiteljev in dogovor je spremenjen, vzgojitelj pa ne pove natančno in jasno zakaj, ampak le to, da je tak dogovor zbomice, kar gojenca moti, ker ima občutek, da vzgojitelj prelaga odgovornost na ostale vzgojitelje, sam pa nima nobene samostojnosti. Gojenec se s svojim vzgojiteljem pogovarja v kabinetu o svojem napačnem vedenju. Poskuša mu razložiti svoje počutje v tistem trenutku, vendar pa ga vzgojitelj ne sliši in so mu pomembna samo dejstva.

Zaključni del priprav je zajemal preizkus delavnice, določili smo, kdo bo delavnico vodil in jo tudi izvedli. Študentje smo odigrali vlogo mladostnikov, mladostniki pa so se preizkusili v vlogi vzgojiteljev, ogledali smo si film, ki je nastal prejšnji večer in se pogovorili še o strahovih in pričakovanjih. Mladostnike je bilo predvsem strah, da udeležencev kongresa

tema in delavnica sploh ne bo zanimala, kar se je kasneje izkazalo za ravno nasprotno, strah pa jih je bilo tudi, da delavnice ne bodo zmogli izpeljati. Študentje smo jim lahko ponudili sodelovanje in pomoč, tako da smo se razšli z občutkom varnosti in pričakovanja.

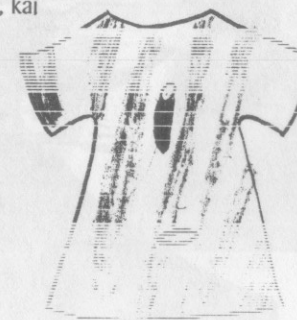

Udeležba na kongresu

Dan D. Ura je bila še zgodnja in študenje smo z nestrpnostjo pričakovali Habota, da pripelje mladostnike iz Ljubljane. "Ej, full že zamujajo", mi je rekla Nataša. Po glavi mi brodi kup vprašanj, zakaj jih še ni... Res so že zelo zamujali, glede na to, da smo bili dogovorejni že pred 45 minutami. Kaj če jih ni bilo v Ljubljani? Kaj če se jim je kaj zgodilo? No, končno... Kar naenkrat sem se zalotila, da štejem... Jee, vsi so. "Zakaj pa vas ni bilo tako dolgo?" "Ej, benza je zmanjkalo!" Smech je bil zelo dobrodošel... Končno smo se mladostniki in vsi študentje usedili v avlo hotela in živčno pili jutranjo kavo. Oči so nam begale po prostoru in drug pred drugim smo nekako skušali skriti strah, pričakovanje in radovednost. Dokler ni Mladenu počilo in je rekel: "Ej, kaj pa če ne bo nobenega na delavnico?" Vsi smo mu hiteli zagotavljati, da je to nemogoče in da jih bo vsaj 10, kar je čisto dovolj, da lahko spelje delavnico... Končno je prišel trenutek, ko smo morali v prostor, ki je bil določen za našo delavnico. Mladen se je, ko je zagledal množico ljudi v dvorani, obrnil k meni in rekel: "Ej, to je too much, glej kolk je ljudi. Jest ne bom vodil..." No, potem jo je vseeno in obljubila sem mu, da bom celo delavnico sedela poleg njega in mu pomagala, če se bo kje ustavilo. Vendar se ni. Delavnico je izvedel tako, kot smo jo načrtovali, vsi mladostniki so aktivno sodelovali in tudi zaključni razgovor je bil zanimiv...

Več o kongresu ne bom pisala. Vse je posneto na kaseti.

Za konec samo še tole. Mislim, da je treba imeti pogum, da kot mladostnik vodiš delavnico pred vsaj pedesetimi strokovnjaki. Mislim, da je treba imeti pogum, da se kot mladostnik udeležiš kongresa in jasno in glasno poveš svoje mnenje. In mislim, da je treba imeti srce, da veš, kaj si želiš in veš, kaj potrebuješ od ljudi, ki delajo in živijo s teboj.

Gojenci vzgojnih zavodov in prebivalci stanovanjskih skupin kot uporabniki vzgojnih storitev?

V tem članku bi rad zapisal nekaj asociacij in misli ob projektu, ki ga je lansko leto izvedla skupina študentov in gojencev vzgojnih zavodov ter ki ga opisujejo prispevki v tem zborniku.

Moja prva asociacija sega v konec 70. let, ko sem se v Izoli prvič udeležil enega od slovenskih seminarjev o zavodski vzgoji oz. mladinskem prestopništvu. V zaključni plenarni razpravi je eden od udeležencev rekel približno takole: "Vedno se na seminarjih pogovarjamo samo mi o 'njih'. Kdo ve, kaj bi lahko o teh vprašanjih povedali 'oni'? Gotovo bi bile naše razprave in zaključki mnogo bolj realni, če bi pri njih sodelovali tudi 'oni'!" Po odobravalnem mrmranju prisotnih sem sklepal, da gre za eno od tistih izjav, ki jih lahko slišimo skoraj na vsakem takem posvetu in ki so na splošni ravni samoumevne, vendar izgledajo iz nekih razlogov praktično povsem nemogoče.

Nato sem se v tistih letih, najprej v vlogi prostovoljca, nato pa v vlogi organizatorja prostovoljnega dela, kar nekajkrat znašel v situacijah, ko smo v odnosu do tradicionalno delujočih institucij poskušali delati nekaj, kar se je prej zdelo povsem nemogoče in kar je na nek način spreminjalo ustaljeno porazdelitev vlog. Tako je bilo za takratna pojmovanja precej nova ideja, da bi lahko prostovoljec, npr. pri obravnavi mladoletnih prestopnikov na centrih za socialno delo prispeval kaj, česar ne bi mogel bolje opraviti strokovni, poklicni delavec.

Leta 1985 sva s kolegom Vitom Flakerjem iz takratne Višje šole za socialno delo pripravila in izvedla tri ponovitve seminarja o "Formalnih in neformalnih načinih reševanja mladinske problematike". Izraz "formalni načini" se je nanašal na delovanje formalnih institucij, kakršne so centri za socialno delo, policija, sodišča, šole in vzgojni zavodi. "Neformalni načini" pa so zajemali dogajanja, ki so potekala v okviru mladinskih subkultur, neformalnih socialnih (mladinskih) mrež in deloma drugih, nespecializiranih "življenjskih" ustanov, npr. gostiln, društev, itd. Posebno mesto med prvimi in drugimi so zasedale mladinske organizacije (OO ZSMS). Bolje rečeno, v najinih predstavah je bila nekje in ne čisto razločno prisotna misel, da bi mladinske organizacije lahko in morda "morale" izpolnjevati vlogo zastopanja mladine, tudi take "s problemi", in vlogo aktivnega subjekta v reševanju mladinske problematike. Ne samo politične, ampak tudi socialne in življenjske. Ne samo vlogo vzgojne transmisije, ampak tudi vlogo oblikovanja alternativnega polja življenja mladih.

Svojevrstna "sprevrženost" tega seminarja se je kazala v tem, da so na njem sodelovali skupaj strokovnjaki, "mladinci" (člani ZSMS ter študentje) ter tudi "mladinci s problemi". Med njimi sta bila tudi dva gojenca vzgojnih zavodov, fant, ki bi moral biti v zavodu, pa se mu je z uporabo "neformalnih načinov" izognil in nekaj fantov, ki so jih kot (mladoletne) prestopnike obravnavali v ustreznih ustanovah. Usmerjenost seminarja v ustvarjanje novih resničnosti in alternativnih utopij se je kazala v naši temeljni delovni metodi: simulacijski igri. Ta je omogočala v privilegiranem socialnem prostoru seminarja

ustvariti drugačne izhode življenjskih problemskih situacij.

Potek in izteke igre sva z Vitom usmerjala predvsem na dva načina. Prvi je bil ta, da sva udeležencem seminarja - igralcem v simulacijski igri - predpisala take vloge, ki so omogočale in včasih morda celo vodile k neformalnim rešitvam. Vendar pa sva te vloge sestavila na osnovi resničnih življenjskih zgodb fantov (in manj deklet), ki sva jih poznala. Zgodbe so bile torej v osnovi resnične in rešitve, ki so jih igralci razvili v simulacijski igri, so bile včasih manj fantastične, kot so bile resnični izteki resničnih življenjskih zgodb resničnih mladincev/mladink.

Drug način strukturiranja igre je bil ta, da sva velikokrat strokovnjakom iz pravega sveta dodelila vlogo mladostnikov, "problematičnim" mladostnikom pa vloge strokovnjakov. Menila sva, da lahko mladostniki, kot eksperti za to, kar se dogaja problematičnim mladostnikom, strokovnjake ustvarjalno zrcalijo in jim s tem pomagajo bolje razumeti naravo mladinske problematike.

Ti seminarji so potekali v značilnem duhu časa. Eden od članov takratnega izvršnega odbora RK ZSMS - danes zelo znan politik - je v tistem času razvijal idejo "mladinske samopomoči", ki je gojila kali razvoja mladinske politike, ki bi bila neodvisna od odrasle, to je "partijske" in "szdl-jevske" politike. Šlo je za oblikovanje političnega pluralizma, za oblikovanje novih političnih subjektov, za razvoj polja civilnih iniciativ in podobne ideje. Spomnim se, da smo vsaj deloma poskušali razvijati nove zamisli reševanja mladinske socialne in življenjske problematike tudi pod okriljem te, v bistvu politične iniciative (ki pa se takrat ni deklarirala kot pretežno politična).

Z enega od seminarjev pa mi je ostal grenek priokus. Dva od gojencev nekega vzgojnega zavoda sta med potekom seminarja zelo kritično govorila o svojem zavodu. Na koncu seminarja smo imeli intervju za nacionalni radio, nanj smo povabili tudi oba gojenca. Pred mikrofoni sta nenadoma otrdela, in začela - v nasprotju s prej izraženimi negativnimi čustvi - svoj zavod v bistvu hvaliti in govoriti, kako da je tam vse prav dobro. Ob tej njuni trenutni preobrazbi sem opazil, kako posebna in morda odtrgana od stvarnega sveta, sta bila okolje in klima našega seminarja. Z vdorom medijskega sveta se je struktura doživljanja udeležencev v hipu spremenila.

Takrat smo razmišljali o tem, da bi na radiu razvili redno oddajo za gojence zavodov, v kateri naj bi tudi oni sodelovali oz. jo (z našo pomočjo) pripravljali. Vsi strokovnjaki iz zavodov, s katerimi sem se o tem pogovarjal, so bili mnenja, da je ta ideja zelo slaba, saj bi s tem krepili stigmo teh mladostnikov oziroma jih še dodatno medsebojno povezovali. Nihče pa ni v tem, da bi ti mladostniki tako nekaj ustvarili, in dobili "možnost glasu", videl kake pozitivne možnosti. Tako je ideja padla v pozabo.

Nekaj let kasneje so prej omenjene "zsms-jevske" pobude skupaj z mnogimi drugimi silnicami pripeljale do osamosvojitve Slovenije. Tekom procesa osamosvajanja so se nekatere pacifistične pobude spremenile v militantne, če ne militaristične, polje neformalnih civilnih pobud pa je ob strukturiranju sveta formalne politike usihalo in se deloma instrumentaliziralo, deloma ekonomiziralo. Nove možnosti političnega in socialnega pluralizma pa so odprle tudi nove možnosti (pozitivne) politike stigme. Skupina aktivistov na področju duševnega zdravja je ustanovila društvo za družbeno zaščito norosti, skupina študentov pa društvo Youth Handicapped Deprived, ki si je vzelo pravico do lastnega oblikovanja svoje stigme. Možen nauk tovrstnih iniciativ in izkušenj je po moje bil: "Slabo je, če je človek stigmatiziran, vendar je lahko bolje, če si svojo stigmo sam izbere in je v njenem oblikovanju aktivno udeležen".

Eno temeljnih gesel, ciljev in utemeljitev nove družbe so postale človekove pravice. Dobili smo otroške pravice in kriterije dobrega obravnavanja odklonskih otrok in mladostnikov, tudi takih s kaznivimi dejanji in tudi takih, ki živijo v zavodih. Novo razmišljanje nam je - po mojem mnenju - še zelo novo in tuje, in v glavnem ne vemo, kaj z njim početi.

Posebna usmeritev oz. strokovni trend, ki je delno sovpadal z novim razmišljanjem o človekovih pravicah, deloma pa bil od njega povsem različen, je trend normalizacije (življenja otrok v zavodih). Trend smo pri nas spoznali s približno petnajstletno zamudo za zahodnim svetom, in moja ocena je, da čeprav v celoti spreminjanje zavodske vzgoje sledi mnogim idealom normalizacije, praksa v glavnem ne reflektira oz. zavestno ne prepozna in ne uporablja tega trenda. Seveda pa je pojmovanje normalizacije več in ortodoksno razumljena normalizacija lahko pomeni nov diktat normalnosti, ki se mu zgorja omenjena politika stigme zoperstavlja.

Leta 1996 sem na Škotskem spoznal uporabniško organizacijo "Who cares?". To je organizacija, ki skrbi za varovanje pravic gojencev zavodov oziroma "children in care",

torej otrok v skrbstvu. Organizacija izdaja časopis, v katerega pišejo v glavnem otroci in mladostniki iz zavodov in stanovanjskih skupin, in ki piše predvsem o tem, kakšne so pravice gojencev v zavodih. Organizacija osvešča gojence o njihovih pravicah in jim omogoča, da v zvezi z njihovimi kršitvami, predvsem s strani vzgojiteljev oz. osebja, vlagajo ustrezne pritožbe. V ta namen organizirajo v zavodih večkrat na leto posebne skupinske sestanke z gojenci, kjer jih informirajo o njihovih pravicah in možnostih pritoževanja. Organizacijo vodijo bivši gojenci. Menda so lahko v taki vodstveni vlogi le nekaj časa, dokler so še dovolj mladi in še dovolj blizu svojim zavodskim izkušnjam.

"Who cares" ima vso (formalno) podporo oblasti (vključno s finančno podporo), saj predstavlja le enega od mehanizmov, s katerimi želijo preprečevati menda številne (spolne in druge) zlorabe otrok v vzgojnih zavodih. Moj občutek je bil, da sta škotski in angleški sistem zavodske vzgoje precej neprimerljiva z našim, prav tako tudi splošna raven vzgojnega dela in s tem povezana družbena klima. Ena od razlik med našim in angleškim/škotskim sistemom je v mnogo večji usposobljenosti našega kadra. Podpora različnim mehanizmom kontrole varovanja otroških pravic v zavodih pa se mi je zdela tam na nek način pretirana, predvsem pa preveč sformalizirana. V nekem zavodu so mi našeli sedem vrst inšpektorjev, ki prihajajo v zavode nadzorovati, ali se kršijo pravice otrok in jih spodbujati k pritožbam. Pritožb je - s stališča slovenske prakse - ogromno, in vse menda dokaj hitro in vestno rešujejo. Učinki tega početja mi niso povsem jasni.

Isto leto sem na Škotskem sodeloval na mednarodni konferenci zavodske vzgoje, z značilnim naslovom "Dreams and realities". Posebnost te konference, na katero so bili njeni organizatorji zelo ponosni, je bilo sodelovanje gojencev na njej, od začetka do konca. Bili so prisotni na začetku konference, nato z nami jedli in se srečevali, čeprav so imeli organiziran bolj vzporeden družaben program, nato pa so imeli na zaključnem plenumu zelo osrednjo vlogo. Pripravili so simulacijo TV dnevnika, v katerem so - kakor da - poročali s te konference, intervjuvali njene udeležence in pripravili svoje komentarje. Ob zaključku so imeli okroglo mizo s strokovnjaki. Moderator je okroglo mizo vodil tako, da je bila kratka, jedmata, prav nič specialistična in seveda optimistična. Celotno sceno konference sta pomembno "začinili" dve predavanji dveh profesorjev, ki sta bila nekoč sama "in care".

Najbolj me je "pretresla" delavnica, ki so jo pripravili gojenci pod okriljem avstralske sestrške organizacije Who cares. Ukvarjala se je s temo "gojencev kot potrošnikov", kar je impliciralo zamisel, da imajo gojenci svoje pravice, podobne pravicam potrošnikov, ki lahko zahtevajo, da se pomanjkljivi ali pokvarjeni izdelki zamenjajo za nove, boljše oz. ustrezne. Delavnica je bila - ob maksimalno dobrohotno naravnanih udeležencih - nasičena z energijo in čustvi, deloma z mešanico ponosa in negotovosti izvajalcev (od katerih se je nekaterim precej jasno videlo njihovo "zavodsko poreklo"), deloma pa z radovednostjo in s presenečenjem udeležencev s celega sveta. Delavnica je zelo uspela in odveč je povedati, da je bilo zanimanje zanjo veliko in prejete evalvacijske ocene udeležencev zelo visoke.

Sam sem na konferenci poročal o slovenskem procesu razvijanja Otroških parlamentov. Takrat sploh nisem pomislil na to, da bi ta ideja lahko bila v kaki zvezi tudi z vzgojnimi zavodi. Potem pa sem lansko leto (prvič) prisostvoval sestanku otroškega parlamenta na državni ravni. Tam se je nastopil tudi gojenec iz zavoda za slepo in slabovidno mladino. Njegov nastop se je seveda močno razlikoval od nastopa ostalih otrok. Ostali so govorili o odnosih in nasilju, kar je bila glavna tema parlamenta, on pa bolj o posebnostih življenja v zavodu za slepe in slabovidne, o potrebi po boljši opreми za učenje branja in pisanja v Braillovi pisavi, itd. Takrat sem pomislil na to, v kolikšni meri so v parlamentu, kot vendarle državnem predstavnem sistemu, zastopani glasovi otrok iz zavodov. To temo so na svoj način odprli tudi otroci sami, ki so se spraševali, zakaj na parlamente hodijo (oziroma jih tja njihovi mentorji "spustijo") samo "dobri" otroci, ko pa je vendarle tema nasilja ravno tako ali še bolj tema tudi "drugih" otrok.

Projekt skupine študentov, ki so o nekaterih zgoraj omenjenih vprašanih že sami razmišljali, jaz pa sem jih le spodbudil k uresničitvi nekaterih zamisli, je pripeljal do udeležbe dveh skupin gojencev na 1. slovenskem kongresu socialne pedagogike leta 1997 na Bledu. Ena je bila skupina otrok iz mreže stanovanjskih skupin, s katerimi se je pripravljala na udeležbo ena skupina študentov, druga pa je bila skupina gojencev iz štirih različnih zavodov, s katerimi se je družila druga skupina študentov.

Odzivi odraslih udeležencev kongresa na sodelovanje gojencev so bili mešani: od zelo pozitivnih do zelo zavračajočih. Pozitivni odzivi so bili očitni na delavnici, ki so jo pripravili in vodili gojenci skupaj s študenti, predvsem pa na evalvacijskih listih, kjer je daleč največji del udeležencev kongresa izbral to delavnico kot tisto, ki jim je bila najbolj všeč. Negativni odzivi so bili manj javni, a zato toliko bolj ostri in nestrpni. Najbolj neposreden je bil odziv, pravzaprav verbalni napad enega udeleženca na okrogli mizi. Nekaj drugih zavodskih delavcev, tudi vodstvenih, pa je kasneje idejo sodelovanja gojencev na strokovnih srečanjih označilo kot manipulacijo in jo izrecno zavrnilo.

Zanimivi so bili odzivi hotelskega osebja. En večer je nastal alarm, ki je do mene prišel v tej obliki, da so mi sporočili, da se v depandansi hotela, kjer so spali gojenci in študentje, pritožujejo drugi gostje. Ko sem prihitel tja, sem ugotovil, da v depandansi sploh ne prebiva nihče drug, razen gojenci in študentje, receptor pa je rekel, da obstaja nevarnost, da bodo zažgali hotel. To je utemeljil z glasno glasbo, ki da naj bi povzročala norenje in požar, kakor se jim je že nekoč prej zgodilo z neko drugo skupino.

Hotel je dejansko bil z nami - udeleženci kongresa - nezadovoljen do te mere, da so za drugo leto odklonili možnost, da bi nas ponovno gostili. Glavni razlog za to pa so bile dejavnosti, ki so jih izvajali delavci enega od vzgojnih zavodov, namreč glasba, ki so jo glasno vrteli v avli hotela (in ki je zelo verjetno motila tudi nekatere udeležence kongresa). V recepciji so se najbolj pritoževali nad glasbo Rolling Stonesov, ki naj bi ne sodila v tak hotel. (V opombi lahko dodam, da smo bili v hotelu skoraj izključno samo udeleženci kongresa, ker so hotel, ki bi ga drugače morali generalno čistiti, obdržali odprt samo zaradi nas).

Ne glede na mnoge zanimive in pomembne vidike zgodbe, ki se jih v tem kratkem pisanju sploh nisem dotaknil, se vračam na naslov tega pisanja: "gojenci kot uporabniki oz. potrošniki storitev". Poudarek tega besednega sklopa je na uporabniški ali potrošniški vlogi gojencev, ki so jim namenjene neke storitve (ki jih sicer večinoma niti ne naročajo niti ne plačajo), in ki bi morali na nek način biti eden od pomembnih kriterijev kvalitete teh storitev. S potrošniško vlogo tu mislim na to, da si v vsakdanjem življenju prizadevamo za zagotavljanje naše zaščite "kot potrošnikov", torej kot oseb, ki imajo v primerjavi z bolj ali manj monopolnimi proizvajalci razmeroma majhno moč in ki zato potrebujejo posebne zaščitne mehanizme.

Pri uveljavljanju tovrstne zamisli potrošniške zaščite vidim zanimivo podobnost med gojenci in vzgojitelji v zavodih in stanovanjskih skupinah na eni strani ter med študenti in profesorji na fakulteti na drugi strani. Na slednjo situacijo se namreč bolj spoznam. Logika zavračanja potrošniške vloge gojencev je namreč zelo podobna logiki, s katero včasih tudi profesorji zavračamo (ali si jih vsaj želimo zavračati) kritike študentov, tako mladih, rednih študentov, kakor tudi odraslih, tistih, ki študirajo ob delu. Rečemo: "Pa kako naj nas kritizirajo študentje, ki o naših predmetih nič ne vedo? Saj smo vendar mi profesorji in vemo, katera znanja so prava in jih je potrebno osvojiti." Ali: "Kar preveč si prizadevamo, da bi spraševali študente, ali so zadovoljni in česa si še želijo. Saj študentje itak vedno kritizirajo in so nezadovoljni!" No, moj lastni pogled na to vprašanje je bil precej drugačen, ko sem bil še sam študent.

V Zahodni Evropi, kamor v zadnjih letih precej očitno prodira trend socialnega menedžmenta, intenzivno razvijajo kulturo evalviranja in samo-evalviranja. V več državah so me že spraševali, kdo in kako evalvira naš univerzitetni študijski program in ko sem odgovoril, da nihče, so se nekateri kar nekako prizaneseljivo nasmehnil.

Čeprav sam ne verjamem prav dosti v zunanje evalviranje (ali celo kritiziranje), pa dosti bolj verjamem v notranje evalviranje, ki mora zajemati dovolj odprto pogovarjanje z vsemi udeleženci (delovnega) procesa. Ta proces mora biti do meke mere odprt tudi zunanji javnosti, to je predvsem strokovni, vrstniški in v temelju nesovražno usmerjeni javnosti. (Kvalificirana) javnost je konec koncev zadnje varovalo različnih vidikov kvalitete (dela) in tudi uresničevanja različnih pravic in bi morala zato biti ena od temeljnih vrednot dela tudi na področju zavodske vzgoje. (Tako npr. vstopanje študentov v zavode ni samo vprašanje tega, ali študentje zavodu kaj "prinesejo" ali ne, oz. ali študentje tam kaj pridobijo ali ne, temveč zadeva veliko bolj temeljno vprašanje omogočanja specifične javnosti dela zavodov).

Vsi skupaj bi se zato morali truditi, da bi v javnosti odpirali pomembne teme zavodske vzgoje in ustrezno predstavljali argumente za različne strokovne rešitve na tem področju, da ne bi bile zavodske teme povezane predvsem s škandali. Pravzaprav bi se morali vsi skupaj učiti javnega nastopanja, predstavljanja svojih programov in institucij, promoviranja svojih, strokovno kvalitetnih, dejavnosti. Del tega učenja nastopanja v odprti javnosti je

lahko tudi gojenje notranje javnosti in notranjega dialoga, ne na koncu med gojenci in vzgojnimi osebjem.

Projekt skupine študentov vidim kot dobronameren in razmeroma dovolj skrbno pripravljen prispevek k tej vrednoti javnosti. Način izvedbe projekta, kakor tudi sama njegova temeljna zamisel pa gotovo nista bila v vsem samo dobra. Konec koncev so projekt načrtovali, vodili in izvedli študentje. Po moji oceni so pri tem imeli razmeroma zadostno podporo samo ene in delno podporo druge ustanove. Moj vtis tudi je, da je od projekta največ (ali morda sploh edina kaj) pridobila tista ustanova, ki je projekt polno podprla. Njeni delavci (in gojenci) so si pridobili nove izkušnje, preizkušali nove meje možnosti in doživeli relativni skupni uspeh.

O zamisli projekta ter o njegovi izvedbi med strokovnjaki na zavodskem področju doslej še ni bilo dosti razprav. Verjetno skupina študentov svoje zamisli ni dovolj promovirala oziroma te teme ni mogla dovolj jasno odpreti. Verjetno so se zavodi tej temi nekako umaknili in se ji posvečali samo v različnih ne-javnih krogih. Zavodi bi se po mojem mnenju morali zavedati, da morebitna (neupravičena) kritičnost pri tem projektu ni izvirala od nekih "zunanjih sovražnikov", temveč od študentov, ki imajo bolj ali manj razločno željo delati na (najširšem) področju zavodske vzgoje in ki so želeli razviti svoj prispevek k temu področju.

Moje mnenje je, da zamisli krepite "uporabniške vloge" gojencev nima prav dosti smisla razvijati naprej, če je zavodi in stanovanjske skupine ne sprejmejo za svoje oz. se vsaj nekateri ne odločijo, da jo vsaj minimalno podprejo. Povsem iluzorno bi namreč bilo misliti, da tak projekt lahko dolgoročno teče brez podpore in sodelovanja zavodov ali pa da ga lahko izvajajo le posamezni delavci zavodov v svojem prostem času.

Želimo si, da bi pričujoči zbornik pomagal spodbuditi širšo razpravo o vseh zgoraj omenjenih temah.

Teorija in praksa

Tekom študija, ob pridobivanju raznolikega teoretičnega znanja, so se mi zastavljala mnoga vprašanja, ki so bila osnova razmišljanja o tem, kaj mi pravzaprav pomeni biti oziroma postajati socialni pedagog, na katerem delovnem področju se vidim v vlogi socialnega pedagoga, kaj mi predstavlja institucija in ne nazadnje, kdo je zame mladostnik, ki je "nastanjen" v instituciji (v nadaljevanju govorim o gojencu) - bodisi v mladinskem ali prevzgojnem domu, vzgojnem zavodu ali ostalih institucijah.

Kot sem že zapisala, pridobila sem in še vedno pridobivam teoretično znanje, s tem mislim teorije, modele in pristope, ki jih le-te ponujajo kot eno od možnosti, ki jih strokovnjaki lahko uporabljajo pri svojem delu - nudenju pomoči klientom, spoznala sem različne definicije in poglede na to, kakšen naj bi bil profil strokovnjaka, katerega delo je svetovanje, nudenje opore in pomoči posameznikom, ki to potrebujejo in to pomoč tako ali drugače poiščejo in kaj naj bi bili cilji, smotri, pa tudi prioritete njegovega dela. Vendar pa pri vsem tem "teoretičnem konzumiranju" nikjer nisem zasledila tega (mogoče še bom, nikoli se ne ve?!), s čimer sem si začela beliti svoj študentski mozek v zadnjih letnikih študija in sicer s tem, kako gojenci doživljajo naše delo. Kako oni kot uporabniki naših storitev doživljajo naše delo (ali ga sprejemajo kot nekaj, kar jim je v pomoč pri razreševanju različnih težav, s katerimi se srečujejo in zaradi katerih so bili "nastanjeni" v institucijo, ne po svoji svobodni volji - ampak zato, ker so "drugi" menili, da je to za njih potrebno, ali pa ga doživljajo kot "nujno zlo", ki ga morajo prenašati v času bivanja v instituciji), ki naj bi bilo izraženo v učinkovitem nudenju pomoči njim, ki so zaradi specifičnih kriznih in konfliktnih situacij, v katerih so se znašli, prišli do točke, kjer so nezmožni "konstruktivnega" udejstvovanja v družbenem življenju, jim primanjkuje pozitivne samopodobe in jim (le) naša pomoč lahko pomaga pri povrnitvi oziroma izoblikovanju pozitivne samopodobe, pri uspešni "ponovni" vključitvi v okolje,...

Konec četrtega letnika me je poklicala Bojana in povprašala, če me zanima sodelovanje pri projektu, ki bi se ukvarjal ravno s tem vprašanjem, kako gojenec dojema vzgojiteljevo delo - se pravi, kako on kot uporabnik doživlja naše storitve. Kdo bi se lahko odrekel takšnemu izzivu in zalogaju, ki mi je ponujal odgovore na moja osebna vprašanja (če že ne vse, pa vsaj del).

In kakšen odgovor sem dobila? O njem je preuranjeno govoriti, saj me čaka še mnogo dela in učenja in vprašanje, če ga bom sploh kdaj dobila (lepo serviranega na krožniku). Vtis pa se je le rodil in z njim zanimiv pogled. Na pripravah za kongres, kjer smo z mladostniki

skupaj ustvarjali delavnico, kjer so imeli niti v rokah oni (saj je bil cilj, da se predstavijo oni), mi pa smo imeli vlogo, hm, recimo temu usmerjevalcev, ko smo se v sproščujočem ambientu in prijetni klimi pogovarjali o tem, koliko se jim zdijo naše (vzgojiteljeve) usluge uporabne in koliko jih dejansko uporabljajo, ko smo se pogovarjali o tem, kaj vse je "tisto, kar se v zavodu dogaja", mi kot vzgojitelji pa tega ne vidimo, in da vzgojitelja vidijo kot nekoga, ki je tam in se z njimi pogovarja, jih razume, vendar pa je dostikrat premalo razumevač in ga mnogokrat vidijo le kot nekoga, ki jih samo "kontrolira", in še in še..., mi je postalo jasno naslednje: vsak odnos med ljudmi je dinamičen, specifičen in idealno je, če je enakovreden. Odnosi, ki se vzpostavijo na relaciji starš - otrok, učitelj - učenec in tako dalje, pa mislim, da so ravno tako dinamični, specifični, vendar pa ne ravno "enakovredni" v smislu, da oba enako dajeta in sprejemata, saj ima eden a priori več izkušenj, znanja, modrosti in drugega, in zato uči ("gnete"), usmerja. O takem odnosu bi lahko govorili tudi na relaciji vzgojitelj - gojenec. Koliko bo ta odnos dejansko uspešen, v smislu, da gojenec dejansko sprejme vzgojiteljevo delo - pomoč in jo ponotranji in s tem začne spreminjati sebe, je odvisen od obeh, predvsem pa od tega, koliko zna vzgojitelj dejansko prisluhniti in "sam pri sebi izraziti željo, da spozna gojenca" in vnesti v svoje delo sebe kot človeka, kar v prvi vrsti je, oziroma naj bi bil.

Rep hierarhično urejenega procesa vzgoje

Prva asociacija na doživljanje projekta Glas gojencev je prispevek gojencev k izvedbi projekta, kar je nedvomno nepozabno in poučno doživetje, še posebej če si v neposredni bližini toku dogajanja. Poleg tega pa se mi od tedaj porajajo vprašanja vezana na vlogo vzgojitelja, na katera si tedaj nismo odgovarjali, ali pa si vsaj vprašanj nismo postavljali na tak način. Pravzaprav na tovrstna vprašanja sploh ni lahko odgovoriti. Kdo smo ljudje, ki vzgajamo? Kdo nam daje moč in pravico za vzgajanje? Kaj lahko označimo pod besedo vzgajanje? ...

Pričujoči prispevek je le kratko razmišljanje o vsem tem.

Z vidika vzgoje vzgojitelj v vlogi ponudnika ponuja gojencu kot uporabniku najboljše možne usluge. Pod takšne označujem tiste, ki so v skladu s pričakovanimi in predvsem zahtevanimi s strani vzgojnih institucij, ki zadovoljujejo svoje tako imenovane vzgojne namene in cilje. Le te pa zopet določa neka višja avtoriteta, kar v nadgrajevanju pripelje do najvišje, katero predstavlja družba. Ta seveda s tega stališča želi vzgojene posameznike v svoji celici, kar od nje kot najvišje avtoritete zahteva, da za to poskrbi. Po hierarhični lestvici razdeli naloge, ena od njih zadeva vzgojitelja, ki jo mora (če sklenem krog) opraviti v skladu s pričakovanji. Do tu vse lepo in prav, če na stvar gledamo le z vidika potrošništva. Vrhovi določajo kaj pomeni biti vzgojen posameznik in kaj potrebujemo, da skozi vzgajanje pridemo do tega. Zadeva je na ta način zelo preprosta, vse manj ali pa sploh ne več pa v konkretni situaciji, ko se vzgojitelj in gojenec znajdeti v procesu vzgajanja. Vloge so seveda še vedno jasne, "ko stari govore, otroci naj molče". Gojenec bi moral biti slej ko prej vzgojen. Izkušnje pa kažejo, da temu v več kot mnogih primerih ni tako. Zakaj, ko pa naj bi bila stvar tako preprosta. Poskusi odgovoriti si na vprašanje so me vodili v nadgrajevanje razmišljanja na temo vzgajanja. Vzgojitelj naj bi imel toliko znanja, da lahko ponuja najboljše usluge, toda tudi on je konec koncev le posameznik od katerega najvišja avtoriteta prav tako zahteva vzgojenost. Pogoj za vzgajanje v vzgojnih institucijah je izobrazba s področja vzgajanja. Lahko bi se reklo, da več kot imaš tega znanja več znaš oziroma bi lahko pokazal več "vzgojenih". Lahko bi rekla, da je vzgojitelj na najboljši poti k uspehu, če si kot ponudnik kopiči in širi znanje o vzgajanju. V ekipi, ki smo sodelovali v predstavljenem projektu smo se vprašali, kaj pa menijo gojenci o celotni zadevi, saj so kot potrošniki nedvomno vpleteni v zadevo, dajmo jim možnost biti vpleten v celoti. Njihovi odgovori neopisljivo vredni in so meni osebno kot vzgojiteljici mnogo dali. Dali so mi predvsem odskočno desko za dolge ure razmišljanja o vzgoji, vzgajanju in mojem delu, o temah na katere vezana vprašanja nimajo končnih odgovorov in na katera je mnogokrat lažje odgovarjati asociativno.

Izkušnje s projekta in vsakdanje delo

Bojana je v enem izmed mnogih pogovorov na klopi pred faksom prišla na dan z idejo iz Bojanovega kabineta....GOJENCI NA KONGRESU!!!!... Prvi hip se je zdela ravno prav nora in neizvedljiva, da mi je bila všeč. Nisem je komentirala. V preobilici drugih obveznosti sem jo poskušala kar lepo pozabiti, vendar sem se na nek sončen jesenski dan, ko sem opazovala zelenomodre valove reke Kokre zavedla, da se moje misli poigravajo s to idejo. Razmišljala sem, kateri izmed naših fantov bi bil pripravljen sprejeti ta izziv in bi zmožl biti kos celotni situaciji. No, za nekaj časa sem potem res potlačila to idejo, saj sem se izziva, ki ga je ponujala, sama kar precej ustrašila.

Sledili so različni sestanki, priprava delavnic, iskanje vzgojnih zavodov, ki bi bili pripravljeni sodelovati,...

S fanti štirih različnih (pre)vzgojnih institucij (enega sem pripeljala tudi sama) smo preživeli dva zelo intenzivna dneva na pripravah v Kranjski Gori. Naše aktivnosti so bili usmerjene na pripravo delavnice "Kako gojenci vidimo vzgojitelje". Tema, ki smo jo izbrali, ni bila namenjena kritiziranju dela vzgojiteljev in zahtevanju sprememb, bila je ponujena kot možnost odkritega izražanja potreb, ki jih imajo gojenci, ki živijo v naših vzgojnih zavodih.

Svoja mnenja in razmišljanja so gojenci predstavili na delavnici kongresa v obliki filma in igre vlog oziroma situacij, ki so se jim zgodile v njihovem zavodskem vsakdanjiku. Oboje je bila spodbuda za zanimivo razpravo med vsemi sodelujočimi na delavnici. Potek celotnega dogajanja me je navdajal z občutkom zadovoljstva, trud in delo celotne projektne skupine in vseh gojencev je obrodil zanimive sadove.

S sodelovanjem vseh fantov na pripravah in tudi na delavnici sem bila zelo zadovoljna, saj so pokazali veliko mero ustvarjalnosti, samostojnosti in odraslosti, pa tudi, glede na situacijo, zahtevano mero ustreznega vedenja.

Kongres je minil, vmila se je siva vsakdanjost, zjutraj bujenje, opoldan kosilo, popoldan učne ure, zvečer dežurstva po razporedu, občasno kakšna interesna dejavnost, vmes pa še tisoč in ena stvar, ki jo je potrebno urediti in še več problemov, ki jih je potrebno čim hitreje rešiti. Kaj pa ideje, ki so se rodile na kongresu, sporočila, ki so jih posredovali fantje? Pozabljena? Zavržena? Izničena? Kot da nikoli niso obstajala?

Za ostale delavce vzgojnih zavodov in drugih institucij, ki so sodelovali na delavnici, ne vem, sama sem se velikokrat podoživela tisti dan, pogosto pa se spomnim tudi priprav. Vsega se ne spominjam več povsem natančno, razvoj dogodkov znam opisati predvsem kronološko, vendar pa se mi v misli vračajo nekatere situacije, nekateri dogodki, kot stare fotografije, za katere znaš povsem natančno opisati, kaj je na njih in kakšno vzdušje so shranile za večnost.

Velikokrat se spomnim na besede enega od gojencev, da je vzgojiteljem poskušal povedati, kaj se z njim dogaja, pa ni bil slišan, spomnim se, koliko slabe volje lahko prinese sprememba dogovora zaradi neposredovanih informacij... - ne gre za to, da bi od takrat dalje svoje delo prilagajala edino željam gojencev, poskušam pa ga narediti vsaj prijetnejšega oziroma zanje ustrežnejšega.

O projektu, njegovem namenu in sami izvedbi sem ob različnih priložnostih govorila z različnimi kolegi, strokovnjaki, ki so imeli podobno vzgojno funkcijo, kot jo imam sama, vendar so mi reakcije nekaterih povzročale spreletavanje srha po vsem telesu. Nekateri od njih so menili, kaj pa te barabe sploh govorijo, sedaj bomo pa še njih spraševali, kaj si želijo in jim stregli na vsakem koraku. Mnogi so projekt razumeli kot neposreden napad na delo vzgojiteljev v vzgojnih institucijah, kot kontra delovanje študentov, ki o vsem skupaj nimajo pojma, saj je praksa povsem drugačna od teorije, le redki so v projektu videli možnost boljšega sodelovanja med vzgojitelji in gojenci, kot dejavnost, od katere bi vsi lahko imeli več koristi.

V projektu ne bi sodelovala, če ne bi v njem videla prav te možnosti oziroma prednosti.

Moje izkušnje in spoznanja po enoletnem delu v vzgojnem zavodu so, da je vzgojiteljevo delo težavno, da zahteva veliko strokovnih znanj, veliko truda za majhne rezultate, da sem v času študija prejela nerealne informacije in na podlagi njih oblikovala tudi nerealne predstave o tem delu in da sem, ko sem se odločila za sodelovanje pri tem projektu, pomagala predvsem sebi pri nabiranju in evalviranju prvih delovnih izkušenj v okviru naše (totalne) institucije.

Razvijanje pravic uporabnikov in poudarjanje uporabništva tudi na področju socialno-pedagoškega dela ni in ne sme biti le modni trend, saj je pomembno, kako delujemo in kaj od našega dela je v vsakdanu gojencev sploh uporabno. Ni dovolj le to, da se nekaj dela. Le zakaj bi svoj trud in energijo, ki ju vložimo v "za gojence neustrezno" vzgojno delo metali stran, veliko bolje ju je preusmeriti na področja, kjer bosta prinesla več rezultatov in več obojestranskega zadovoljstva in koristi.

Vzgojno delo, v katerem vse sloni le na znanju, mislih in predstavah vzgojnih delavcev, ki vedo, kaj je za gojence najbolje, ne zmorejo, ne želijo ali pa nočejo slišati, kaj bi gojenci, poleg tega, še potrebovali, se mi zdi ustrezno primerjati z delovanjem človeka, ki je želel

pomagati ribi, da se ne bi zadušila, in jo je potegnili na suho.

Projekt, v katerem so gojenci s pomočjo študentov sodelovali na kongresu socialne pedagogike, in predstavili svoje želje in potrebe v vzgojnem procesu, vidim kot prvi poskus izboljšanja v "ponudbi in povpraševanju" v vzgojnem procesu nasploh.

Značilnost vseh podobnih pilotskih poskusov oziroma inovacij pa je tudi, da niso nujno izvedene na najboljši možni način, vredno pa jih je, preden jih množica (stroka) sprejme ali zavrže, vsaj preučiti.

S sodelovanjem v tem projektu sem veliko pridobila, vse te izkušnje vplivajo na moje vzgojno delo v celoti. Mogoče pa imam le srečo, da sem se z njimi seznanila na začetku svoje vzgojiteljske karriere...

Tržni um socialne pedagogike

Ko sem razmišljal o projektu "Glas gojencev", se mi je porodila misel, da gre v bistvu za tržni način razmišljanja, ki ponuja tudi nekaj možnih rešitev vprašanja o učinkovitosti dela socialnih pedagogov. Ideja o storilnostnem delu vzgojiteljev v zavodih in ostalih institucijah. Ker je ideja moje asociativno razmišljanje o delu v projektu in stanju vzgojnih zavodov, kot ga poznam in doživljam, sem si v pričujočem članku marsikaj dovolil.

Kot se od starih časov na danes postavlja na noge "kapitalistično mišljenje" naroda in države, tako se vse boj uresničuje "krutejša realnost", ki sili v produktivno razmišljanje tudi kroge humanističnih znanosti in s tem tudi socialno pedagogiko ter ostale stroke socialne narave. Vse do skrajnosti se družba usmerja v merjenje uspešnosti po učinku in porodi se vprašanje, če so moje ugotovitve pravilne, kako lahko delo socialnega pedagoga merimo v efektivni. Kot so nas poučili na fakulteti, je učinkovitost socialno pedagoškega dela, med drugim, povezana s povratništvom in z integracijo gojencev v družbi. Pa ne gre samo za otroke vzgojnih in prevzgojnih institucij. Socialni pedagogi se zaposlujejo tudi na centrih za socialno delo, v zavodih za usposabljanje invalidne mladine, šolah itd. Tako lahko rečemo, da za vsako institucijo oz. vsako populacijo veljajo neki specifični mehanizmi in parametri za preverjanje uspešnosti zavoda, ki so v osnovi vsi pogojeni s samostojnim življenjem posameznika, pa naj gre za integracijo, reintegracijo ali pa izboljšanje kvalitete življenja po svetovanju. Torej je merjenje učinka pri tovrstnem delu možno in celo obstaja. Kolikšen je realen učinek, ne vem, vendar pa bi se s perspektive laika verjetno zdela zanimiva tendenca stroke, ki temelji na eni strani k humanizaciji in permisivnosti dela in na drugi strani k večji učinkovitosti vzgojnih programov in tretmana. S perspektive kapitalističnega načina razmišljanja se zdi, da gre, grobo rečeno, za odnos gojenec - vzgojitelj - institucija, vzporedno primerljiv z odnosom produkcijska sredstva - produkcijska sila - produkcijski pogoji (ne morem verjeti, da sem to lahko napisal). Pa se temu tako zdi le laiku, čeprav zgornja premisa o učinkovitosti lahko zavede na tako mišljenje. Ker seveda ne moremo govoriti o produkcijskih sredstvih in produkcijski sili in ker na koncu koncev le ne gre za čisto produkcijo, dodajam tržno inačico povezave gojenec - tretman - vzgojitelj, tako shema postane naslednja: kupec - trg - ponudnik. Koncept kapitalističnega mišljenja dobi popolnoma drugačno sliko, saj gojenci postanejo aktivni soustvarjalci končnega izdelka, podobno kot želja potrošnika oblikuje tržišče. Tako "kupec" lahko postane stranka, ki poleg tega, da poseduje enega od pogojev oz. sredstvo končnega izdelka, lahko v mejah zmognosti in sposobnosti usmerja in predlaga delo na izdelku, ki ga bo kot kupec "plasil" s tržišča in do smrti dalje trgoval z njim ali njegovimi "nastavki" (govorim o gojencu samem). Kot neposredni delavec v procesu je trgovec, pogojno rečeno proizvajalec, ki v procesu usmerja "kupca" po oddelkih trgovskega centra, v katerem pa seveda veljajo omejitve in možnosti. Blago po želji je omejeno z nekaterimi izdelki, ki so ponujeni nujno in druglmi, ki so na tržišču prepovedani. Tako se morata v tem odnosu gojenec in vzgojitelj odločiti za sodelovanje in nakup ponudba - povpraševanje, saj lahko le tako od omejene trgovine iztržita kar največ. Verjetno je ravno zaradi nujnosti

narave tržnega odnosa sodelovanje kupec - trgovec toliko nujnejše. Učinek je dosežen, ko "kupec" zapusti trgovino in s seboj odnese večino tega, kar je moral kupiti. Seveda so rezultati slabši v primeru, ko naš "kupec" kupljeno (ponujeno) zavrže v prvi koš za smeti in seveda si nikakor ne želimo, da ta isti material vrže v izložbeno okno. Ravno iz teh razlogov je sodelovanje in dvosmerno odpiranje odnosa kupec - trgovec toliko pomembnejše.

Ob primerjavi pa se pojavi še en vidik delovanja. Res je trg omejen zaradi narave dela, vendar pa bi iz nekaterih vidikov moral trg delovati bolj odprto. Kupci potrebujejo poleg vzgojitelja tudi poln gibalni, intelektualni in socialni razvoj, za katerega pa v tej državi še ne obstajajo pogoji, kot bi jih socialna država morala ustvariti. Vendar pa o tovrstni trgovini kdaj drugič.

Tako torej sam vidim tržni koncept delovanja socialne pedagogike, za katerega mislim, da ga je možno aplicirati tudi na ostale dele socialne mreže v Sloveniji. Ponudi se mi ideja o razliki med tržno politiko dveh političnih sistemov, ki kaže, da moramo trg napolniti z "blagom", ki se išče in ne z "blagom" kot se ponuja.

EVALVACIJA PROJEKTA

Dne 24.11.1998 smo na Pedagoški fakulteti predstavili idejo projekta in naredili SWOT analizo projekta s študenti četrtega letnika socialne pedagogike ter z nekaterimi delavci iz vzgojnih zavodov. V spodnjem tekstu povzemamo njihove ugotovitve, zaključke in predloge.

Postavili smo tri splošna vprašanja evaluacije:

1. Ali je v ideja projekta sploh dobra; kaj je v njej dobrega in kaj slabega?
2. Kakšno sodelovanje naj bi z zavodi sploh razvili?
3. Kakšne lastnosti bi morala imeti izvajalska skupina? Kdo naj bi bili njeni člani (prostovoljci ali profesionalci, študentje ali strokovnjaki, bivši gojenci vzgojnih zavodov, »mladi, malo starejši ali odrasli«...?)

Metoda, ki smo jo pri tem uporabili, je bila metoda SWOT analize:

1. Sodelovali so predstavniki zunanje strokovne javnosti (delavci zavodov, profesorji s fakultete, v projekt ne vključeni študentje socialne pedagogike)
2. Izvajalci projekta smo predstavili svoj projekt in prikazali video posnetek. Preden smo oblikovali delovne skupine s 4 - 6 člani, so imeli udeleženci tudi možnost vprašanj, če so se jim pojavile kakšne dileme v zvezi z namenom projekta.
3. Oblikovali smo delovne skupine, v katerih so izpolnjevali plakat s tabelo po metodi SWOT analize. Svoja opažanja so vnašali v posamezna okena tabele: Strengths - močne strani, Weaknesses - šibke strani, Opportunities - priložnosti in pozitivni dejavniki v okolju, Threats - ogrožujoči in negativni dejavniki v okolju, pri tem so člani skupine poskušali upoštevati zgoraj zastavljene tri vrste vprašanj. Za to je bilo skupinam na voljo 30 minut.
4. Po delu v manjših skupinah so skupine v plenumu (približno 30 minut) poročale o svojih ugotovitvah, zaključkih in predlogih. Skupine so nato oddale svoje zapise moderatorju.

V spodnjem tekstu so navedeni povzetki s poročanja v plenumu.

Strengths - Močne strani (zamisli projekta in izvajalske skupine):

- gojencem da projekt občutek pomembnosti, možnost da delujejo aktivno, konstruktivno in odgovorno
- projekt lahko pomeni začetek spreminjanja pozicij moči v zavodu; gojenci dobijo svoj »glas«
- kontrola nad delom vzgojiteljev (dokler je objektivna)

- konstruktivna izmenjava mnenj med gojenci različnih zavodov (primerjanje življenja, različnosti, podobnosti, odnosov)
- projekt študentom približa delo v vzgojnih zavodih (ponuja možnost vpogleda v dogajanje)
- boljše izhodišče za dober kontakt socialnega pedagoga (kot poklicni profil v instituciji - zavodu) z gojencem
- projekt pripomore k destigmatizaciji - ljudje (javnost in stroka) поблиže spoznajo problematiko gojencev - lahko pripomore k izboljšanju odnosa med vzgojiteljem in gojencem
- projekt da gojencem možnost enakopravnosti (gojenci dobijo bolj enakovredno vlogo, niso več samo podrejeni in odvisni in se zato čutijo tudi močnejše)
- vzgojitelji lahko začnejo razmišljati o svojem delu na drug način
- pripomore k povečani možnosti uspešnosti pri vzgojnem procesu
- dober izbor izvajalcev projekta (mladi strokovnjaki)
- vzgojitelji se učijo odprte komunikacije
- projekt odpre javni prostor - odpiranja tem

Weaknesses - Šibke strani (zamisli projekta in izvajalske skupine):

- premalo prostora, ki bi bil namenjen izpostavljanju pozitivnih strani dela vzgojiteljev v instituciji (zaradi tega se pojavi odpor pri vzgojiteljih in institucijah)
- sodelujočim v projektu, ki hkrati delajo v zavodu, se lahko zgodi, da se zaradi tega poslabšajo odnosi s sodelavci v zavodu
- mnenja gojencev lahko povzročijo občutek, da mora biti vzgojitelj popoln
- izbor gojencev ni bil reprezentativen (potrebno bi bilo vključiti več gojencev, in sicer iz večjega števila različnih zavodov, ker bi se s tem izognili neopravičenemu »posploševanju«, kako izbrati »objektivne« gojence in se tako izogniti situaciji, kjer bi le-ti samo kritizirali)
- občutek ogroženosti vodilnih v institucijah
- razširiti projekt v tem smislu, da projekt ne obstane le pri enem kongresu, ampak se ga razširi, tako da se uresničijo ideje sprememb
- izvajalska skupina bi morala biti bolj mešana (tudi strokovnjaki, bivši gojenci, tudi drugi zainteresirani iz strokovnega in laičnega kroga - s tem pridobimo širši in bolj objektivni vpogled)
- majhna podpora zavodov

- brez pravilnega vodenja lahko projekt usmeri gojence proti vzgojiteljem
- nevtralna - zunanja vloga prostovoljcu ne omogoča dovolj kritičnosti pri delu (gojencu vse verjame); zato je pomembno, da bi pri projektu sodelovali tudi bolj izkušeni in strokovno podkovani sodelavci
- vzgojitelji niso imeli dovolj možnosti glasu
- ne pride do uravnotežene resnice
- način priprave projekta je spodbudil nekritično bojevitost nekaterih gojencev; tisti, ki bi želeli pohvaliti delo bi jih ostali gojenci (bolj bojeviti) lahko utišali
- projekt zahteva veliko več priprav

Opportunities - Priložnosti, ki jih ponuja okolje

(podpore, izvori); oz. okolje »bi« lahko:

- omogoča ustvariti heterogeno skupino (ravnatelji, vzgojitelji, druge smeri, laiki, bivši gojenci...)
- omogoča ustvariti »parlament« gojencev, ki pripomore h konstruktivnemu razreševanju težav
- omogoča sodelovanje tudi z drugimi institucijami (svetovalnice, Centri za socialno delo...)
- omogoča razširitev dejavnosti projekta (publiciranje, druženje...)
- sodelovanje z vzgojitelji (podobne aktivnosti ponuditi tudi vzgojiteljem - možnost povedati svoje mnenje, stališča...)
- osveščanje širše javnosti o dogajanju v zavodih
- projekt bi se lahko sčasoma razširil v to smer, da to ne bi bil več zgolj projekt, ampak način dela z gojenci
- izboljšanje odnosov med gojenci in delavci zavoda
- nekateri zavodi bi otrokom dovolili sodelovati, če bi projekt pripravili skupaj delavci zavoda in projektna skupina in če bi vzgojitelji lahko prevzeli svoj del odgovornosti
- nekateri ravnatelji odpirajo odprtost ustanov in komunikacij, če bi predstavili projekt na pravi način (da vzgojitelji ne bi bili vedno krivi...)

Threats - Grožnje, ki se nahajajo v okolju (ovire, odpori)

- vprašanja financiranja

- projekt je težko peljati naprej zgolj s prostovoljci, saj zahteva veliko dela in vloženega časa
- upoštevati dejstvo, da so vzgojitelji del institucije in včasih težko spreminjajo stvari
- če zavodi ne omogočajo vsaj minimalne podpore, potem projekta nima smisla nadaljevati
- možne so negativne reakcije »laične« javnosti
- povezovanje gojencev lahko povzroči tudi več težav
- v primeru, da se gojenci udeležujejo strokovnih srečanj, so delavci na njih omejeni in se ne morejo sprostiti
- nesprejemanje kritike, odpor do kritike s strani vzgojiteljev
- strah pred javnim prostorom, javnim odpiranjem tem
- pomanjkanje časa in energije vzgojiteljev

Nove ideje in razmišljanja:

- potreba po stalni evaluaciji
- lahko bi sodelovali bivši gojenci s svojimi izkušnjami in sicer tisti, ki živijo urejeno življenje
- strah pred morebitno institucionalizacijo projekta
- projekt in delo pri projektu mora vsem omogočati varen prostor za delo in sodelovanje

Po istem načinu analize je tudi projektna skupina sama opravila analizo projekta in prišla do naslednjih ugotovitev:

Močne strani (zamisli projekta in izvedbo)

- projekt ponuja odpiranje pozitivnih in negativnih
- mladostnikom daje možnost konstruktivnega sodelovanja
- v vlogi uporabnika lahko nastopijo kot odgovorni
- v nekem vzgojnem procesu lahko konstruktivno potrebuje in si želi
- z razširitvijo projekta gojenci pridobijo tudi nove koristne aktivnosti in primernega komuniciranja
- projekt omogoča vzgojitelju evaluacijo njegovega dela

drugega zornega kota

- pozitivna stran projekta je tudi generacijska bližina izvajalcev projekta, saj so gojencem zaradi starosti in načina življenja bližji

Šibke strani (zamisli projekta in izvajalske skupine)

- vzgojitelj je del institucije in na nek način je primoran ponujati tisto, kar od njega zahteva institucija
- projektna skupina, ki je sestavljena samo iz študentov, težko vzpostavlja mejo, saj ne pozna dovolj dela v instituciji in se preveč postavi na stran gojencev
- neupoštevanje razlik med institucijami, zato se nekatere institucije lahko počutijo ogrožene (naloge vzgojiteljev je vedno vzgajanje, res pa je, da vzgajajo v različnih pogojih)
- sodelovanje z zavodi (neodzivanje zavodov, strah in tudi odpor zavodov, premalo in prepozno informiranje s strani projektne skupine, premalo sporočil vzgojiteljem s strani ravnatelja)
- dokaj subjektiven pristop do gojencev s strani naše skupine (generacijska bližina, gojenci so nam bili bližji kot vzgojitelji).

